
Hamar biskops visitas til soknene i Gjøvik

5.- 17. mars 2024

Visitasforedrag 17. mars 2024

Innledning

En bispevisitas er en historiefortelling.

Det er en fortelling om en kirke som betyr mye for den enkelte. Om en kirke med et viktig samfunnsoppdrag og om en organisasjon der mange har sin arbeidsplass og frivillighetsbase.

Vi er også en del av historien som drar oss 1000 år tilbake, da vi fikk Kristenretten på Moster i 1024. Og for 750 år siden ferdigstilte Magnus Lagabøtes sin landslov. I 2024 er Hamar bispedømme 160 år, og det er 90 år siden første møte ble avholdt i Hamar bispedømmeråd.

For 61 år siden var biskop Kristian Schjelderup på visitas her på Gjøvik. Han var den gang opptatt av at den nye aktivitetskirken medførte en stor arbeidsbelastning og merarbeid for prestene. Han skriver:

“Prestene arbeider så meget at biskopen måtte advare dem mot å slite seg ut i altfor ung alder. Ingen stand er i dag så utsatt for hjerteinfarkt som prestene”¹

Kanskje noen her husker den gamle biskopens bekymring.

Bispevisitasen er også en fortelling om “her og nå”. Fortellingen om vi som er samlet her i dag og som har tilbragt tiden sammen under denne bispevisitasen. Om møter med enkeltmennesker, samarbeidspartnere, folkevalgte, ansatte, barn, unge og eldre. Ja, en fortelling om bredden i hele Gjøvik kommune.

Så har vi også gjennom disse ukene snakket mye om hva som ligger foran oss. Hva som rører seg i framtida? Hvordan ruster vi oss? Derfor har en overskrift for visitasen vært **“Framtidas kirke i Gjøvik”**.

Det er nå 13 år siden forrige visitas og i protokollen fra 2011 står det:

“Å være kirke er å stadig stå i dialog mellom nye impulser og forankret tradisjon”.²

Det tror jeg fortsatt er virkeligheten for kirken. Å stadig være trygg på den man er og vår historie. Vi skal være stolte over alt det vi har fått til som kirke og her i Gjøvik er det gjort utrolig mye godt arbeid. Det meste skal vi jo fortsette med. Noe skal videreutvikles, men samtalen må også alltid handle om hva som må legges bort og hva nytt som må skapes. Slik må det være for en kirke som alltid skal være i bevegelse og på jakt etter nye måter å være på.

Og en bispevisitas rommer alle disse perspektivene. Fortid, nåtid og framtid. Visitasen søker å støtte, inspirere og veilede. Å bidra til å gjøre kirkens nærvær

¹ Andresen, Knut. 2014 “I møte med samtidens utfordringer gjennom 150 år” i “Hamar bispedømme 150 år”.

² Fra visitasprotokoll 2011

synlig i lokalsamfunnet. Og gjennom et veldig godt og innholdsrikt program har vi fått tematisert viktige sider av kirkas rolle og betydning i sokna her. I dette foredraget vil jeg først gi en gjennomgang av hva jeg så og hørte i de ulike møtepunktene, før jeg vil peke på noen utviklingsområder som jeg gjerne vil utfordre til i det videre arbeidet med å være framtidens kirke i Gjøvik.

Del 1 – Oppsummering av visitasdagene

Tirsdag 5. mars

Visitassens første dag startet i Sørbyen på Kopperud. Her ligger Engehaugen kirke, som har vært soknekirke siden 1999. I det flotte kirkerommet, som jo faktisk tidligere har vært en gymsal, samlet vi oss til bønn, andakt og salmesang. Det som er så fint med slike liturgiske rammer er at det gir oss et pusterom i hverdagen, og vi kan sette vårt liv og arbeid inn i en større helhet. Med hverandre og med Gud og kirken. Det gir også en god start på en bispevisitas.

Etter et lite sceneskifte var det **møte med kirkelige ansatte i Gjøvik**. Tema var blant annet tverrfaglig samarbeid og den organiseringsmodellen som er her. De kirkelige ansatte betjener syv menigheter, som er både typiske by-menigheter og klassiske bygdemenigheter. I tillegg driftes jo krematoriet. De ansatte forholder seg derfor til et stort mangfold av lokale tradisjoner og kulturer, noe som arbeidet naturlignok vil bære preg av. Hvordan man organiserer seg er et viktig spørsmål for enhver virksomhet. Det handler om å velge en modell som gir effektivitet, fornuftig ressursbruk og som ivaretar et godt arbeidsmiljø. I Gjøvik har man nå en modell som gir flere lokasjoner og en fortetting av de ulike faggruppene. Dette gir gode synergier, med større fagmiljøer og dermed en styrking av det enkelte fagfelt. Baksiden kan være at det kan gå utover det tverrfaglige arbeidet, og det kan mangle møteplasser for planlegging av felles prosjekter, slik som gudstjenestearbeidet. Vi fikk startet samtalen om dette, og vi skulle få møte akkurat dette tema flere ganger gjennom visitasen.

Vi fikk også bli med bak kulissene og ble kjent med det maskineriet som går hver eneste dag. Vi fikk høre om de ulike faggruppene og samtalte blant annet om arbeidet med gravferder. Dette er jo en av de helt sentrale oppdragene vi har som kirke, ja, myndighetene kalte dette for en samfunnskritisk oppgave under pandemien. Vi ser at tradisjoner og vaner endrer seg, også innen gravferder, og det er noe vi må være oppmerksomme på.

Det er også så flott å høre at her er det på plass administrativ støtte til alle menighetsrådene. De kirkelige ansatte er tillitsbærere for både kirken og samfunnet, og det man gjør hver eneste dag er med å underbygge denne tilliten. Jeg møtte en engasjert og kompetent stab som skaper en god folkekirke her i kommunen.

Så var det tid for besøk ved to institusjoner. Først **sangandakt ved Sørbyen bo- og omsorgssenter**. Her ble det tid til en god prat med beboerne og det ble servert kaffe og kringle. Vi sang mange kjente og gode sanger og vi hadde andakt med bibellesning og bønn. Deretter gikk vi de få meterne til **Bjørkelia bokollektiv**. Her bor det flere som er i demensomsorgen og derfor er det så geniale å legge et av våre

mest populære trosopplæringstiltak våre nettopp dit. For ved å ha babysang akkurat her skapes en stemning som gleder og berører. Det var rett og slett rørende å være til stede og å høre latter og glede gjennom det som skapes. At kirken er til stede på slike samfunnsinstitusjoner er sentralt for kirkens oppdrag og selvforståelse. Det handler om å ivareta det enkelte menneskets tros- og livssynsmessige rettigheter, integritet og verdighet.

Vi dro så tilbake til Engehaugen kirke. Etter lunsj fikk vi høre om **dåps- og gravferdsturneene** som har vært her i Gjøvik. Etter å ha søkt og fått midler av Kirkerådet til generasjonssang ble verden rammet av pandemien. Da ble det behov for å tenke nytt om de planer som var, og ideen kom om å bruke disse midlene til å gjøre noe ut av de fire store livsritene våre. Dette medførte et samarbeid med flere bygdekvinnelag, historielag og Mjøsmuseet. I tillegg er jo dette et godt eksempel på tverrfaglig arbeid mellom trosopplæringen og diakonien. Lokale tradisjoner knyttet til dåp og gravferd har gjennom bygdekvalder vært i fokus. Et veldig spennende prosjekt, som også viser hva samskaping kan lede til. Vi fikk også snakket godt sammen om betydningen av at kirka er en tydelig aktør i lokalsamfunnet, og om hva man kan lære av hverandre når man er i en god samarbeidsrelasjon.

Så reiste vi til Hunn kirke. I denne arbeidskirken fra 1968 skjer det mye gjennom ukedagene. Og, her må jeg jo nevne at dette nok er den kirken som har rekruttert flest prester, i alle fall i Hamar bispedømme. Hele 30 prester på 55 år. Etter middag hadde vi møte med de som har ansvaret for å “vekke og nære det kristelige liv” i dette soknet, nemlig **menighetsrådet i Hunn**. Her møtte jeg engasjerte folkevalgte. De løftet frem at de var stolte over menighetens varierende gudstjenesteprogram, som blant annet har årlig gudstjeneste sammen med Korpus (personer med funksjonsnedsettelse). De var opptatt av å kunne gjøre noe for unge mennesker, og hvordan det å være kirke i framtiden.

På Ynglingen, eller “Det gule huset”, møtte jeg så **Gjøvik menighetsråd**. De trakk frem med stolthet det arbeidet som gjøres i menigheten, særlig innen gudstjenestelivet, kirkemusikken, trosopplæring og diakonien. Vi snakket også her om organiseringen av den kirkelige virksomhet i Gjøvik og betydningen av å ha et godt samspill mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd. De var opptatt av å tenke nytt, og kanskje da særlig om det samvirke som kan være mellom de tre sentrumsnære menighetene Gjøvik, Hunn og Engehaugen. Dette for å nettopp være rustet til å møte framtida.

I Gjøvik kirke fikk jeg være med på å **“ta fasten tilbake”**. Dette er et imponerende stykke arbeid som er bygd opp her over tid. Det er kveldssamlinger hver mandag til torsdag i fastetida. Her, i en enkel form, gis det mulighet til å koble fra noe og til noe. Dette er et godt tilbud til befolkningen i Gjøvik, og som har en åpen og inviterende stil. Det var en god avslutning på visitasens første dag.

Onsdag 6. mars

Dagen startet med **morgengudstjeneste i Hunn kirke**. Det ble en tankevekkende og inspirerende stund i kirkerommet. Flott sang fra Fredheim blandakor sendte oss ut i dagen.

Så deltok jeg på **generasjonssang på Haugtun omsorgssenter**. De eldste barna på Gjøvik barnehage besøker en gang i måneden noen av avdelingene ved omsorgssentret, og det er så fint å merke den gleden som kommer gjennom barnas sang og bevegelser. Dette er et diakonalt tiltak som bare må applauderes, og som skaper verdifulle møter mellom generasjoner. Det var også så fint å se hva dette gjør også med barna.

I Gjøvik ligger som kjent **NTNU**. Dette universitetet betyr mye for både Gjøvik by, men også for hele Innlandet (bispedømmet) som et kompetansesenter. Den norske kirke er til stede på campus med studentprest, for å sikre at mennesker som nå befinner seg midlertidig på et sted skal kunne få dekket sine eksistensielle behov. Under vårt møte fikk vi en orientering om Norwegian Cyber Range. Dette fagmiljøet, som er det største i Nord-Europa, arbeider med å tilby trening, øvelser, undervisning og forskning rundt informasjonssikkerhet, altså cyber kriser. Senest i fjor ble Svenska kyrkan angrepet, noe som viser at selv ikke trossamfunn er uberørt av det som skjer. Vi fikk snakket godt om den betydningen det er å ha en høy bevissthet for dette og nødvendigheten av å øve og trene på ulike ting som kan oppstå.

Tilbake i Hunn kirke fikk vi oppleve **Super-onsdag**. Dette er hverdagskirken på sitt beste. Her kommer barnefamilier, spiser mat sammen, også har barna det som kalles for "familiesprell". Kvelden avsluttes med øvelse i Hunn barnegospel. Et flott tiltak, som skaper fellesskap og tilhørighet.

Deretter hadde vi et godt møte med **Engehaugen menighetsråd**. Vi samtalte om et vanskelig og krevende tema, nemlig abort. Dette er noe som engasjerer veldig mange, og som det er ulike meninger om. Jeg orienterte om hva Bispemøtet har skrevet i sitt hørings svar til det nye forslaget til abortlov i Norge. Det ble en god samtale, som ble holdt med innestemme. Det er jo egentlig forbilledlig når man diskuterer slike temaer. Vi snakket videre om hvordan kirken kan være relevant inn i dagens samfunn. Jeg opplevde et godt og fint møte med en veldig motivert gjeng.

Denne dagen ble avsluttet med **kulturkveld i Engehaugen kirke**. Dette er kvelder som planlegges av en lokal kulturkomite og denne gangen var jeg utfordret til å snakke om tema "*Hellige rom for åndelige behov*". Jeg hadde der fokus på "det levende vannet" - og at alminnelige liv og åndelige behov henger sammen. Vi må møte alminnelige liv og åndelige behov med åpenhet, til frihet og tilhørighet. Etter mitt innlegg fikk vi en flott konsert av gospelensemblet Marmor med venner. Det ble en flott kulturkveld som rundet av dag 2 i visitasen.

Torsdag 7. mars

Kirkens bymisjon er en av landets største diakonale virksomheter. Her på Gjøvik driver de tilbudet – “ijobb”. Gjennom gaterydding og innendørsverksted gis en bredt sammensatt gruppe i en sårbar livssituasjon både verdighet, mestring, fellesskap og en mulighet til å bidra i samfunnet. Hvert år plukkes det ca. 1,5 tonn avfall i Gjøviks gater fra denne gjengen, så det gjøres en stor samfunnstjeneste. Det er mange oppdragsgivere og samarbeidspartnere som bidrar til at dette arbeidet lykkes. Jeg fikk gleden av å oppleve en vanlig driftsdag, og fikk være med ut sammen med gateplukkerne. Jeg er veldig takknemlig for at Kirkens bymisjon har dette diakonale arbeidet her og det var flott at vi fikk til et møte under visitasen.

På Ynglingen var det satt av god tid til **del 2 av møte med de ansatte** i kirkekommunen. Her fikk vi presentert flere av de ulike fagfeltene og det ble lagt stort trykk på hvor avhengig vi er av hverandre. Det er viktig å oppleve seg som en del av det store “vi-et”. Det å kunne dra i samme retning. Etterpå startet vi en god samtale om hvordan tenke videre om dette i framtida. At vi kanskje i enda større grad må klare å bruke hverandres kompetanse sammen. Balansen med å få det beste ut av vår spesial kompetanse og samtidig se at dette krysser hverandre i kirken. At vi jobber mot de samme strategiske målene. At prestene som pastorale ledere har en plikt til tolke evangeliet, og knyttet dette til menighetens totale arbeid med gudstjenester, kirkelige handlinger, kirkemusikk, diakoni og trosopplæringen. At vi ser at det er mye god diakoni i en stelt kirkegård. At de som jobber med kirkelig undervisning også har en rolle i gudstjenestearbeidet. At det er både diakoni og trosopplæring i barne- og ungdomsarbeidet. At kulturarbeidet skaper rom for tro og tilhørighet. At god informasjon og administrasjon formidler omsorg og tydelighet. Vi har felles mål og felles retning. Denne delen av virksomheten vår tror jeg det blir viktigere og viktigere å styrke i møte med framtida. Det ruster oss til å tenke ressursbruk og hvordan møte nye utfordringer og en ny tid.

På kirkekontoret i Strandgata var det **møte med Gjøvik kirkelig fellesråd**. Vi brukte tid på å forberede det kommende møte med Gjøvik kommune. I tillegg er kirkelig fellesråd veldig opptatt av framtidens kirke. Vi berørte frivilligheten og hvordan den beriker det kirkelige arbeidet, men også utfordringen vi har i en tid der frivillighet endrer seg. Vi var også innom beredskap, ressursallokering, gudstjenestelivet og organiseringsmodellen i Gjøvik. Jeg fikk også mulighet til å berømme det grepet som er gjort for å sørge for god administrativ støtte til hvert menighetsråd. Jeg tenker det egentlig er et skoleeksempel på hvordan akkurat dette bør gjøres.

Etter middag deltok vi på **Kirkerotteteater i Gjøvik kirke**. Rottene Fredo og Vesle er jo født i Gjøvik, for det var i sin tid trosopplæringen her som utviklet dette konseptet. Det er alltid en glede å få møte de små og å oppleve hvor mye barna blir engasjert av opplevelsene til kirkerottene. Jeg fikk også selv gleden av å ha en liten dialog med de to rottene.

Tilbake på Ynglingen var det **møte med LupY**. Dette ledertreningsopplegget for ungdom har fått en standing i Gjøvik. De som har deltatt på dette to-årige opplegget kan med stolthet sette det på sin CV. Disse ungdommene betyr også mye i det øvrige tilbudet i den kirkelige undervisningen i menighetene, blant annet konfirmasjonen og Lys Våken. Ungdommen gav meg en god presentasjon over alt

det som ungdommen skaper og får til. Det ble også tid til en god samtale om hva ungdommen selv forventer av kirka og hva de selv kan bidra med. Jeg synes det er vel verdt å merke seg at kirka oppleves som et trygt og inkluderende miljø, og at det trengs sånne møteplasser. Jeg fikk innspill denne kvelden som jeg tar med meg videre. Det hele ble avsluttet med **kors-samling i Gjøvik kirke**. En hellig god stund i det vakre kirkerommet. Og med dette var visitasen kommet halvveis.

Tirsdag 12. mars

Visitاسens andre uke startet under overskriften «**Vardal i ord og toner**» i Vardal kirke. Flotte Vardal kirke, eller «Haugskjerkja» som den kalles av vardølingene selv, er et ruvende landemerke i kulturlandskapet, og når sola til alt overmål kom igjennom skylaget og lyste opp kirken, fikk vi en herlig fornemmelse av vår, og at påsken snart står for døra. Dette leder meg til en refleksjon over den oppstandne Jesus Kristus og grunnlaget for vår felles tro og vår kirke, noe som ble forsterket av det vakre kirkerommet, den skjønne musikken og de gode ordene vi fikk ta del i denne morgenen. Vitae Lux åpnet det hele – livets lys.

I intime og gode **Bråstad kirke var det hyggetreff** i regi av Bråstad menighet og diakonien i Gjøvik. Det godt besøkte hyggetreffet arrangeres hver måned, og er et fremragende eksempel på frivillighetens betydning, blant annet for å skape møteplasser for den eldre del av befolkningen. Deltakerne får ta del i andakt, kjent musikk og munter passiar over bordene.

Ferden gikk videre til **Seegård kirke** for en samtale med Diakoniutvalget i Snertingdal. Under visitasen har jeg fått høre flere sterke og gode historier om hva frivillig arbeid betyr for mennesker, både for de som får og de som gir, og det er jo ikke slik at det er noen som alltid bare får og noen som alltid bare gir. Dette veksler vi på gjennom livet. Også i dette møtet var temaet møteplasser sentralt. I den moderne, og samtidig henrivende, kirken arrangeres det månedlig sosialt formiddagstreff. Mennesker i alle aldre og livsfaser ser behovet for ulike møtesteder, også møteplasser uten for mange forpliktelser knytta til seg.

På vegen videre stanset vi ved **Nykirke** i Snertingdal for også å se til dette kirkerommet. Nykirke har de siste årene fått oppgradert både kjøkken og toalettanlegg til et godt funksjonelt nivå. Jeg ønsker å honorere lokalsamfunnet for ivaretagelsen av de flotte kirkebyggene i Gjøvik.

Deretter var vi invitert til gründervirksomheten **Snertingdal ysteri** som holder til i et gammelt, restaurert, meieri. Jeg er imponert over enkeltmenneskers innsatsvilje til å holde i hevd tradisjoner. Når det skjer i kombinasjon med et ønske om å satse og dyrke kvalitet, kan det oppnås det gode resultater.

Vi reiste tilbake til Seegård kirke for møte med **menighetsrådene i Biri og Snertingdal**. Menighetsrådene var særskilt opptatt av organiseringen av arbeidet i soknene og muligheter for å utvikle gudstjenestearbeidet. Det er viktig å ivareta og gi plass til det enkelte sokn sine ønsker og særpreg slik det kommer fram i

menighetsrådenes vedtak og planverk. Til dette kreves god samordning og dialog mellom menighetsrådene og fellesrådsnivået.

Etter menighetsrådsmøtet var det **fredsgudstjeneste** i Seegård kirke. Jeg vil berømme lokalkirken for å vektlegge solidaritet og internasjonalt engasjement i ei skremmende tid. Det var sterkt å oppleve at hele forsamlingen sammen med Biri og Snertingdal kantori synger bønneropet Kyrie eleison – Herre forbarm deg. Det er godt å komme sammen som menighet og be for fred på jorden.

Onsdag 13. mars

Diakonihuset Engehaugen var naturlig arena for møtet om **samarbeidet om sorgstøtte** i Gjøvik. Gjøvik kommune og diakonien i Gjøvik har forent krefter for å lage et faglig fundamentert godt tilbud om sorggrupper for etterlatte. Sorgstøtte er en viktig og nødvendig del av kirkens tjeneste, og jeg opplever at dette arbeidet er godt ivaretatt i Gjøvik.

Neste møte på Diakonihuset var med **Samarbeidsforumet for diakoni** i Gjøvik. Her møtes jevnlig diakonene, Blå Kors, Kirkens Bymisjon, Frivilligsentralen/Globus Cafè, Marita-stiftelsen, KFUK/M og Frelsesarmeen for å drøfte felles problemstillinger, og koordinere sitt arbeid. De sosiale utfordringene er store, og disse organisasjonenes bidrag for å lindre nød er uvurderlige.

Et av de mest sentrale møtepunktene under visitasen var møtet med **formannskapet i Gjøvik kommune**, anført av ordfører Anne Bjertnæs, samt den administrative ledelsen. Det ble trukket fram at kommunens hovedoppgave er å ivareta innbyggerne i kommunen – i hele livsløpet. Den grunnlovsforankra folkekirka har sin naturlige plass i dette bildet, og vi diskuterte hva kirken betyr for et lokalsamfunn. Samarbeidet mellom kommune og kirke er godt ivaretatt i Gjøvik, og det oppleves at det legges til rette for at kirken får rammevilkår som gjør at en både kan holde i hevd de flotte kirkebyggene og gravplassene som finnes her i kommunen. Vi samtalte mye om hvordan kirken kan bidra inn i det sivile beredskapsarbeidet på kommunalt nivå, både ved store hendelser og kriser, men kanskje særlig i vanskelige situasjoner for enkeltmennesker, og ikke minst hvordan forskjellige samfunnsaktører, også kirken, kan bidra til å forebygge i de ulike utfordringene samfunnet møter.

Jeg tok også opp temaet samarbeid barnehage-kirke og skole-kirke, med vekt på at kirken skal bidra for å gjennomføre læringsmålene i skolen. Gode relasjoner mellom skole og kirke, og kjennskap til lokal kirke, vil også være en styrke i skolens beredskapsplaner, og kirkens kompetanse eller kirkerommet vil kunne støtte opp om håndteringen av barn og unge i sorg og kriser. Likeverd og religionsåpenhet er gode verdier også for kirken. Det vil fortsatt være slik at skoleelever skal få kunnskap om nasjonale og lokale tradisjoner, og det vil fremdeles være rom for at det kan gjennomføres barnehage- og skolegudstjenester og besøk i kirker og på gravplasser. Barnehage, skole og kirke har et felles mål om å bidra til livsmestring for barn og unge, herunder forberede til å møte de eksistensielle og krevende utfordringer vi alle møter i løpet av livet.

Vi reiste til Vardal menighetshus for møte med **menighetsrådene i Bråstad og Vardal**. Menighetsrådene har stort handlingsrom innenfor de lokale grunnordninger for ulike temagudstjenester, tilpasninger, tidspunkter mv. Mange går i kirken når de opplever at det som skjer berører deres liv, dette skal vi anerkjenne og ha respekt for. Jeg er også opptatt av at kirkene i størst mulig grad skal være åpne, også utenom de organiserte aktiviteten, både for at mennesker skal kunne gå inn når de ønsker, men også for at åpenheten er et mål i seg selv.

Kvelden ble avsluttet i **Biri kirke**. I dette kirkerommet fikk vi oppleve Torbjørn Dyruds foredrag «*Mer enn hjerne*». Dyrud spør: Hvor går grensa for sinnets og bevissthetens kapasitet? Det er kanskje ikke noe fasitsvar på dette, men vi fikk høre refleksjoner i ord og toner som var til ettertanke og bevisstgjøring for oss alle. Jeg vil oppfordre alle til å lytte til Dyruds podcast med samme tittel som foredraget.

Torsdag 14. mars

Et kirkerom er annerledes i dagslys enn på kvelden, og dette fikk vi oppleve ettersom Biri kirke også var åsted for den **liturgiske morgensamlingen** torsdag. Biri kirke har mottatt et betydelig tilskudd fra Riksantikvaren for å konservere den rike kirkekunsten. Biri kirke er en fantastisk kirke, med en rik utsmykning. Når et nytt orgel snart også kommer i hus, vil kirkerommets åndelige og kunstneriske kvaliteter heves ytterligere.

Ferden gikk videre til nye, store og flotte **Biri skole**, der vi møtte rektor, og engasjerte representanter fra elevrådet, samt fikk høre fin sang av Biri kirkes barnekor. Den nye skolen har elever fra Redalen, Biri og Biristrand, og de funksjonelle lokalene synes å legge godt til rette for læring og utvikling. Jeg fikk også anledning til å drøfte tematikken samarbeid skole-kirke med ledelsen ved skolen.

Del 2 – Betraktninger og utfordringer

Etter å ha opplevd disse seks fulle dagene i Gjøvik er jeg fylt opp av inntrykk. Det er ingen tvil om at det holdes et høyt aktivitetsnivå i soknene. Det skjer veldig mye bra og jeg har fått oppleve engasjerte folkevalgte, frivillige og ansatte som ønsker å gjøre det beste for folket i Gjøvik. Gjennom samtaler, møtepunkter og observasjoner har jeg gjort meg noen tanker om hva som kunne være fornuftig og spennende å se på i tiden framover. Mitt innsteg har hele tiden vært å nettopp se framover og tenke hva skal til for å ruste oss for det som vi vet kommer. Men også det vi ikke vet kommer. Jeg har tatt utgangspunkt i at her i Gjøvik har vi både by- og bygde menigheter. Det gir ulike utfordringer og muligheter. Mine betraktninger og utfordringer vil bære preg av nettopp dette. Jeg har landet på å gi dere 15 utfordringer å arbeide med framover. Flere av dem kan sees i sammenheng.

Det første hovedområde jeg vil snakke om er:

I Gudstjenester og kirkelige handlinger

I regjeringens nye bevaringsstrategi for kirkebygg³ står det at:

“De er en grunnleggende del av troslivet og den landsomfattende folkekirken, og et sted hvor folk møtes i sorg og glede, slik som for eksempel dåp, konfirmasjon, giftemål, begravelse og nattverd”

Videre står det at kirkebyggene:

“og har ofte en plassering og funksjon i lokalsamfunnet som går langt ut over det å være kirke for kirkens medlemmer. Kirkene har også en funksjon som symbolbygg i lokalsamfunnet.”

Dere har fantastiske kirkebygg i alle soknene, på hver sin måte, og i hver sin stil. Gjennom visitasen har vi fått høre om og opplevd at kirkene er fylt av aktivitet gjennom hele uka, ja det er en hverdagskirke like mye som en søndagskirke. Vi har hørt at i by-menighetene er det slik at mange ønsker å ha dåp i Gjøvik kirke og at soknegrensene dermed flyter litt over i hverandre. I Hunn kirke samles barnefamilier, mens i Engehaugen er det kulturkvelder. I bygde-menighetene er det kanskje mer slik at den enkelte kirke fyller alle rollene for menneskene som bor der. At det er slik kan gi oss noen muligheter, for eksempel at man i byen Gjøvik tenker mer spesialisering og dermed satsning på litt ulik profil på den enkelte kirke.

Vi har også hørt menighetsrådene i strategiske diskusjoner for valg og prioriteringer i hvorledes organisere gudstjenestelivet, herunder temagudstjenester, gudstjenestetidspunkter og forordningstall. I starten av en ny menighetsrådsperiode er det naturlig å se på prioriteringer og satsninger i det enkelte sokn. Derfor blir mine to første utfordringer å:

³ URL: [Bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/kirke/kirkebygg/2019/bevaringsstrategi-for-kirkebygg-2019-2023)

- 1) *Evaluer og videreutvikle årshjulet for gudstjenester i det enkelte sokn, og samordne dette med kirkemusikk, diakoni og undervisningstjenesten. Se på mulighetene til å søke ytterligere samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet for å forsterke kirkens berøring med livsfølelsen i nærområdet.*
- 2) *At råd og stab i menighetene Hunn, Engehaugen og Gjøvik sammen ser gjennom det totale aktivitetsnivået i menighetene for å være omforent om hva som vil være viktig å satse på i tida framover. Ha et særlig blikk på gudstjenestelivet, og hvordan man kan se dette i de tre menighetene i større sammenheng, muligheten for å utvikle tydeligere profiler i de ulike kirkene, og utnytte ressursene og lokalene på nye måter.*

En gudstjeneste trenger mye planlegging. Det er mange involverte aktører, og det er egentlig sjeldent at den enkelte gudstjeneste er helt lik den forrige. I en kirkekommune med mange ansatte og med flere lokasjoner trengs det gode rutiner for planlegging, men også utvikling av gudstjenestelivet. Derfor vil jeg utfordre til å:

- 3) *Se gjennom de ulike planleggingsmøtene knyttet til gudstjenestelivet for å se om man har de rette møteplasser og frekvens, for på denne måten å styrke ytterligere det tverrfaglige arbeidet mellom trosopplæring, diakoni, kirkemusikk og prestedtjenesten.*

I Gjøvik er det et sterkt fagmiljø for kirkemusikk. Jeg er opptatt av at kirkemusikken er en sentral bestanddel i veldig mye av det arbeidet vi gjør, ikke minst i gudstjenestelivet. Jeg vil derfor utfordre den lokale kirke til en:

- 4) *Strategisk gjennomtenkning av det kirkemusikalske feltet, der man søker å styrke involveringen av lokale krefter i det enkelte sokn; kor, korps, ensembler, solister og instrumentalister mv.*

Med dette fagmiljøet representert i lokalsamfunnet er det noen spennende muligheter, for eksempel innen det å tenke framtiden i fagfeltet. Helt konkret tenker jeg på å legge til rette for å ha elever til orgelundervisning. Orgelundervisning kan også sees som en del av trosopplæring. Det er selvsagt en ressursprioritering, men vi vet at rekrutteringen til kirkemusikken er for lav, og ved å tenke tverrfaglig om dette er det kanskje også noen muligheter. Jeg vet at dere har vært inne på disse tankene tidligere. Og jeg vil derfor utfordre til at dere samsnakker om:

- 5) *Mulighetsrommet for å ha elever til orgelundervisning. Dette kan for eksempel være i samarbeid med kulturskolen eller lignende.*

II Omsorg og solidaritet

Det gjøres veldig mye godt diakonalt arbeid i soknene her. Generasjonssang, sorgstøttegrupper, hyggetreff og besøkstjeneste for å nevne noe. Behovet for diakonale tjenester er stort, og det vil alltid være nødvendig å foreta prioriteringer i ressursbruken. Planene for kirkens diakonale tjeneste skal være forankret i menighetsrådene. Jeg vil derfor utfordre til å:

- 6) *Vurdere om det bør skapes en ny arena med representasjon fra alle menighetsråd for å drøfte, forankre og koordinere planverk innenfor diakoni.*

Det gjøres også mye diakonalt arbeid ellers i kommunen, og ett av eksemplene er Kirkens bymisjons arbeid, men vi vet også at Blå kors, Frelsesarmeen og flere organisasjoner til daglig gjør viktig arbeid. Sammen gir alt dette et stort diakonalt avtrykk i kommunen. Disse virksomhetene har selvsagt sitt særlige fokusområdet og målgrupper, men jeg tror allikevel det er mye å hente fra hverandre, ikke minst i forhold til inspirasjon og følelsen av fellesskap.

I Gjøvik er det som kjent et stort nærvær av studenter. Mange av disse oppholder seg til daglig på campusområdet over korte perioder, men vi vet jo også at flere studenter ender med å tilbringe flere år i Gjøvik. Jeg har fanget opp et engasjement for disse studentene gjennom visitasen, og flere har spurt hvordan man kan bidra. Den norske kirke har tilstedeværelse på NTNU gjennom studentpresten, og jeg tenker at vi derfor har ekspertisen på plass, som det er klokt å være i kontakt med. Jeg vil derfor utfordre til at:

- 7) *Gjennom dialog med studentpresten på NTNU Gjøvik, finne ut av hvordan de lokale menighetene best kan bidra i tjenestetilbudet til studentene.*

III Barn og unge

Den norske kirke har en rekrutteringsutfordring. Vi vet at det vil bli krevende å fylle de ulike kirkelige stillingene i tida framover, mye på grunn av at færre begynner på de kirkelige studieretningene. Folk som jobber i kirken, opplyser ofte at de begynte i kirkelig tjeneste fordi noen personlig hadde oppfordret dem. Vi har under visitasen fått høre mye om ledertreningsarbeidet som drives her. Jeg vil derfor utfordre til at:

- 8) *At man innen det eksisterende ledertreningsarbeidet LupY videreutvikler en strategi for å arbeide med rekruttering til kirkelig utdanning og frivillig tjeneste*

Vi har fått høre gjennom uka at det er gode relasjoner mellom flere skoler og barnehager. Det treffes veldig mange barn gjennom skolegudstjenester og barnehagegudstjeneste. Som biskop er jeg opptatt av barn og unges livskompetanse, og det ansvar vi har for å tradere kunnskap og kjennskap både i skolen og kirken. Det er viktig at alle skoler skal ha mulighet til gis samme tilbud fra kirka. Det er mange berøringspunkter mellom læringsplanene i skolene og det kirka kan tilby av kompetanse. Dette er noe som bør nedfelles i en plan, slik at det ikke er for tilknyttet enkeltpersoners relasjoner. Jeg mener også dette er viktig i et beredskapsarbeid, at barn og unge er kjent med kirkerommet nettopp som et beredskapsrom ved kriser og ulykker. Det vil framover være en utfordring å se dette i en sammenheng med innføring av ny plan for kirkelig undervisning og læring. Jeg utfordrer derfor til å:

- 9) *Formalisere barnehage/skole-kirke-samarbeidet med Gjøvik kommune som skoleeier. Sammen med kommune, skole og barnehage se på hvilket faglig innsteg man har for samarbeid og hvilke arbeidsmetoder det er mulig å bruke. Et allerede godt forhold danner grunnlag for framtida.*

Det er gjort et godt arbeid knyttet til livsritene her, gjennom vellykkede bygdekvalder. Det er et veldig spennende konsept som kunne vært aktuelt for skolene også, med tema om dåp og gravferd.

Også trosopplæringsarbeidet, som det er foreslått at etter hvert skal benevnes kirkelig undervisning og læring, er og skal være forankret i planverk i det enkelte menighetsråd, og vil innbefatte avgrensede og kontinuerlige tiltak, inkludert samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner, og samarbeid med barnehager og skoler. Det er behov for samordning og prioritering av ressursene også på dette feltet, så jeg vil også her utfordre til å:

- 10) *Videreutvikle det tverrfaglige arbeidet og samordningen med alle menighetsråd for å forankre og koordinere nytt planverk innenfor kirkelig undervisning og læring (trosopplæring).*

IV Kirka i lokalsamfunnet

Kirken er en viktig samfunnsaktør. Det har jeg fått høre om gjennom visitasdagene og vi kan se det hver gang det skjer ulykker og katastrofer i et lokalsamfunn. Møtet vi hadde med kommunens ledelse understreket at kirken har mye å bidra med i beredskapssammenheng, og kirkelige ansatte deltar i ulike fora for sivil beredskap. Jeg vil derfor utfordre både kommune og kirke til å:

- 11) *Sikre at den lokale kirke involveres som aktør i forbindelse med beredskapsøvelser.*

Det siste området jeg vil ta opp handler om:

V Medarbeiderskap og organisering

Det foregår mye rundt organisasjonsutvikling nasjonalt om dagen. Under Kirkemøtet 2024 skal det gjøres nye vedtak innen dette, blant annet om folkevalgte, bispedømmerrådet og menighetsrådet. Mye av organisasjonsutviklingen handler om å styrke samhandlingen, både mellom de to organene i soknet, men også mellom soknets organer og bispedømmerrådet. Vi er i utprøvingen av dette, og vi må finne mer ut av det i fellesskap. Hvis vi nå snakker om soknet, har Kirkerådet pekt på betydningen av godt samarbeid og samordning mellom menighetsrådene og kirkelig fellesråd. I tillegg er det jo viktig med gode møteplasser mellom folkevalgte og ansatte i kirkekommunen. Her er det syv menighetsråd og mange ansatte. Da er det kanskje i særlig grad viktig med de gode møteplassene og jeg vet dere har tanker om dette allerede. Jeg vil derfor utfordre til å:

- 12) *Avholde og videreutvikle et årlig strategimøte mellom menighetsrådene og de ansatte, og et årlig møte mellom alle menighetsrådene og kirkelig fellesråd (jf. KR 17/24). Tema kan være gudstjenestelivet, kirkemusikk, diakoni, trosopplæring mm samt andre organisatoriske problemstillinger.*

Under visitasen møtte vi kompetansesenteret på NTNU om informasjonssikkerhet. Dette er også et viktig fokus for kirka og vi blir stadig både mer bevisste og

kompetente på dette tema. Det ble opprettet god dialog i møtepunktet med NTNU under visitasen, og jeg vil utfordre til å:

- 13) *Utforske muligheten for å bruke kompetansen på NTNU Gjøvik innen informasjonssikkerhet til å øve egen virksomhet.*

Den kirkelige virksomhet er stor, og vi jobber på et mangfold av arenaer. Det har lenge vært en utfordring for menighetsrådene å ha det hele oversiktsbilde over alt som skjer, og dermed kunne være et strategisk organ som setter retning. Derfor har vi fått på plass verktøyet "Kirka vår- samlet plan for menighetene". Dette er både et verktøy for å samle planverket og å kunne se ting i sammenheng, men det ligger også en metodikk her som skal hjelpe oss med å gjøre strategiske satsninger bygget på god kunnskap om samfunnet rundt oss. Jeg vil derfor varmt oppmuntre, inspirere, utfordre og egentlig pushe litt på å:

- 14) *Ta i bruk verktøyet og den strategiske metoden i «Kirka vår – samlet plan for menighetene» i alle menighetsråd og stab.*

Et sentralt tema gjennom denne visitasen har vært organiseringen av de ansatte i Gjøvik. Dette har blitt løftet frem i flere møtepunkter og er også noe som går igjen i de visitasforberedende rapportene som er sendt inn. Å finne den rette modellen er ikke lett, og jeg har ikke noe svar på hva som er den aller beste akkurat her. Jeg opplever i alle fall er et samtaletema som engasjerer og som det er forskjellige meninger om. Jeg tror derfor det vil være klokt å nå ta en ny vurdering av dagens situasjon og å se på andre mulige måter å organisere seg på. Tema som samlokalisering, lokale staber mm er begreper som har kommet frem gjennom visitasen. Min siste og, jeg vil nok si, den aller største utfordringen er derfor:

- 15) *Å gjøre en ny og grundig gjennomgang av organiseringen av de kirkelige ansatte i Gjøvik kirkekommune, både innenfor fellesrådslinja og prestedtjenesten for å se på den helhetlige ressursanvendelsen. Det handler om å utrede alternative organisasjonsformer, hvilke fordeler og ulemper som finnes, antall lokasjoner og å ha gode samtaler i både råd og stab. Det er også viktig å utrede om man har de rette møteplassene for samhandling og strategisk utvikling.*

Avslutning

Da har vi kommet til slutten. Og fortellingen om denne bispevisitasen er fortalt. Men det stopper jo ikke her. Folkekirka vil leve her i soknene i uoverskuelig tid fremover. Fordi den er viktig. Den har et oppdrag. En formidler av nåde, håp og frihet. Menneskers egne fortellinger vil møtes av dette budskapet i kirka også i framtida. Der man kan ha sin tilhørighet og gjenkjenne både livet og Gud. Ja, en hellig, allmenn kirke!

Jeg vil avslutte med å takke.

Takk til alle som har planlagt visitasprogrammet. Takk for alle innsendte rapporter. Takk for gudstjenester, samtaler, håndtrykk og møter. Takk for alle fortellingene som har blitt delt med meg.

Jeg ønsker all lykke til med det videre arbeidet her i soknene Gjøvik.

Må Gud velsigne Biri, Bråstad, Engehaugen, Gjøvik, Hunn, Snertingdal og Vardal sokn!

Må Gud velsigne Gjøvik kommune!

Ole Kristian Bonden
Biskop i Hamar